

БРАНИЧ

ЛИСТ ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ.

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОСТАВНИКА У СРЕБИИ.

Лист излази 1. и 16. сваког месеца.

КРАЂА

УЛОМАК ИЗ ЕНГЛЕСКОГ КАЗНЕНОГ ПРАВА.

НАПИСАО

Ј. Ђ. Авакумовић

(НАСТАВАК.)

Пре него што би смо даље говорили о тој квалификацији крађе докумената, нужно је неко мало обавешћење. Као што се види из горњих цитата, енглеско казнино право петина овде спомниће само крађу *судских* докумената; но то не треба разумети буквално. Не треба држати, да Енглези ту мисле само о *судским* документима. На против правилније је узети, да је израз „судски документи“ употребљен тек само рад примера; а да се ту разуму сви *јавни* документи ма које власти државне. Дакле ко би украо докуменат *ма које јавне власти*, тај би, по енглеском казнином праву ценећи, учинио тешку крађу. Тако треба разумети ону одредбу енглеског казниног права о квалификацији крађе судских докумената. И тако разумевајући, чим би украдени докуменат имао ту особину, — одмах би крађа била тешка, па ма какви да би били остали услови и прилике, под којима би таква крађа била извршена, са отежицама или и без ових.

А на против крађу *приватних* докумената енглеско казнино право не квалификује овако строго. Оно не вели, да и сваку крађу приватних докумената од приватних лица треба сматрати за тешку, па за то се она редовно мора сматрати за просту. А само ако би ова крађа била извршена помоћу

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

обијања, проваљивања или каквог другог акта насиља, била би и она телка. Но тада би она ово била не због особине самог документа, већ због начина, на који би крађа била извршена.

Онакав поглед енглеског казненог права на крађе јавних докумената није тешко разумети. Хтела се осигурати што већа гаранција јавним документима, па за то је свака крађа тих докумената квалификована као тешка и без призрења на начин извршења те крађе, као и на величину покрађе, као што поменуемо и напред. То је, разуме се, подесан начин да се што више умањи број крађа јавних докумената. Јер кад лонов зна, да ће га за крађу тих докумената очекивати, у сваком случају, тешка казна, он ће се, паравно, ређе решавати, да извршује крађе таквих докумената. Бар то ће бити опште правило. А да и овде може бити изузетака, то ни ми не превиђамо. Има истина људи, које ни изглед на најтеже казне није кадар да спречи у њиховом злом подухећу. Али свакако то је само мален број људи; а огромна већина, спремајући се на какво кажњиво дело, увек помисли и на личне последице, које их чекају, ако би се дознало, ко је извршилац тог кажњивог дела. За то је и практично и за друштвене односе корисно, да се крађе јавних докумената сматрају за тешке у сваком случају. У осталом боље је да законодавство буде можда и строго према лоновима таквих докумената, него да противним правцем поколеба веру у сигурност, коју грађани треба да имају, кад своја документа, а са њима и своја права, поверавају државним властима. Оволико смо држали да је потребно да покажемо како енглеско казнено право говори о крађи докумената јавних и приватних. А сад да пођемо даље.

Са крађом ових докумената, енглеско казнено право завршује набрајање тешких крађа. Но и ма да је тако, олет би било погрешно, ако би се мислило, да би круг тешких крађа требало, по енглеском казненом праву, ограничити само на ове случајеве, које смо напред поменули. На против треба узети да је оним набрајањем само показана идеја о каракте-

риности тешке крађе, па за то гди год би постојали услови за то, ту да би било тешке крађе и мимо оних напред казаних случајева. А та идеја о карактеристици тешке крађе може у кратко да се искаже овако:

Крађа је тешка гди год би:

1. У цели њеног извршења био учињен какав акт насиља (проваљивање и подобно) на имовини, одакле би се крађа извршила; и

2. Ако би приликом извршења крађе могло бити опасности за човечији живот; или би се какав човек могао престравити.

Чим би ма и једно од овога постојало — онда би ту био случај тешке крађе, па ма да ово не би долазило у ред оних, које смо напред набројали, и ма да би предмети крађе били други, а не они, о којима говорасмо напред.

Довде смо говорили о оним тешким крађама по енглеском казненом праву, које то име заслужују и по својој природи.

А сад ћемо да приступимо говору о другим делима, која енглеско казнено право ставља такође у ред тешких крађа; али која, по својој природи и по новијој науци о казненом праву, не треба да се рачунају у ред *крађа*, већ која су само дела сродна крађама. Енглеско казнено право спомиње више таквих дела, које оно увршћује у тешке крађе. Каква су то дела, ми ћемо казати мало ниже. А овде морамо одмах додати, да енглеско казнено право у таквој оцени тих дела истина није усамљено, али онет за то, да у томе не стоји на здравом земљишту. Ово ћемо јасније показати доцније, кад будемо у овоме упоређивали енглеско казнено право са старијим и данашњим казненным правом осталих народа. А сад да видимо, као што обећасмо мало час, која су то дела, што онако карактерише енглеско казнено право.

Таквих дела има на броју *три*. То су дела, која се данас у казненом праву зову: *разбојништво, насилна изнуда и шислена претња у цели изнуда*.

Сва та три дела имају једну заједничку карактеристику

ту: да силом против лица смерају, да противно закону приевоје какву туђу кретну ствар. А свако посебице опет има и своје засебне, карактерне црте, којима се разликује од осталих.

Ово обоје најбоље ћемо показати, ако о сваком од тих дела проговоримо засебно, па за то ћемо тако и да урадимо.

Тако, пре свега, енглеско казнено право сматра, да би постојала *тешка крађа*, кад би ко какву туђу кретну ствар *узео* од каквог лица *помоћу силе или претње*, коју би употребио *наспрам лица*, код кога би се налазила та ствар. То је оно прво дело, које се данас зове разбојништво, и које Енглези зову „robbery“. Карактеристика тог дела састоји се у томе, да човек силом или претњом тек узима ствар од њеног господара или држаоца. То значи, да је сила или претња створила могућност, те је ствар одузета. Тако је било бар по старом енглеском казненом праву; а доцније је то измењено. Но ми ћемо о овоме говорити мало ниже. А овде да продужимо говор о опом делу, које Енглези зову „robbery“. То је дело, које постаје великом кривицом само због силе или претње употребљене против личности. Оно има исте карактерне знаке, које и крађа; и ту човек противно закону узима туђу кретну ствар, као год што ради и код крађе. Али при свем том код тог дела има нечега и *засебног*, чиме се оно разликује од крађе. То су: сила или претња против личности као *чињенице*, да се противно закону узме туђа кретна ствар. Док на против код крађе *нема* те силе или претње *наспрам личности*, већ се крађа извршује, а господар ствари за то обично и не зна. Ова сила или претња толико утиче на тежину тог дела, да би то дело задржало свој карактер тешког злочина и онда, кад би вредност одузете ствари била ма како малена. *Лична* опасност или страх ту су меродавне *чињенице* за карактеристику дела, па за то је вредност одузете ствари савршено индиферентна за ту карактеристику. Једини услов, који поставља *старо* енглеско казнено право као потребан за такву карактеристику дела јесте тај, да је сила или претња против личности употребљена *пре* него што би се одузела ствар. Јер ако би се сила или претња била употребила тек

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

доцније, после извршеног дела, само да би допов задржао узету ствар, такво дела не зове се у староме енглеском казненом праву „robbery.“ Кад би дакле неко већ украо какву ствар, па ухваћен на делу крађе, кад би употребио силу или претњу против личности, да би утекао и ствар однео, то не би било разбојништво (robbery), по старом енглеском казненом праву. Ми ово за сада само напомињемо; а доцније ће мо казати како се такво дело карактерише у новијем енглеском казненом праву, као и у казненом праву других народа, па ћемо тада казати и наше мишљење о томе. Међу тим савршено други значај има сила или претња *præ* одузећа ствари. Још Римљани сматрали су то као чињеницу тешке кривице. То се види из овог текста у римском праву: „qui vim garrit fur improbi r esse videtur“ (који силом отима, тај врши крађу тежег облика). То начело ирешло је из римског права и у казнена права осталих народа тако да данас важи као правило казног права у опште: да се свако одузимање кретне ствари, које би било извршено помоћу силе или претње против личности, сматра као *тешка* кривица. У томе су казнена права разних народа сагласна; а што једни то зову разбојништвом; а Енглези и неки други па против то увршћују у ред тешких *крађа*, — то су особине, чију правилност или неправилност оценићемо доцније.

Но најпосле, звало се то дело разбојништвом, или само тешком крађом, у сваком случају нужно је, да се зна, шта се разуме под оном силом или претњом као чињеницама, које дело карактеришу тако тешко.

По што се ми овде бавимо нарочито енглеским казним правом, то ћемо наравно, најпре казати, шта *оно* говори о тој сили или претњи; а тек после тога казаћемо, како то двоје треба ценити по науци у опште.

Говорећи о тој сили или претњи као чињеницама за карактеристику разбојништва, енглеско казнено право, расиравља *три* питања као нужна за постојање разбојништва. Прво је питање у томе: *колика* би требала да буде та сила или претња, те да би могла да буде основа за овако тешку ка-

рактеристику дела, које би било извршено под утицајем те силе или претње. Енглеско казнено право истина не одређује величину те силе или претње, која би била апсолутно нужна, па да би се дело смело назвати разбојништвом. Али при свем том оно опет није остало без правила, које може да послужи као поуздана водилца за правилну карактеристику тог дела. То правило Енглези истина нису исказали у каквој математичној формули; али оно је у њих опет стално и непроменљиво. То правило у енглеском казненом праву исказано је овако: *Дело би било разбојништво увек, кад год би сила или претња биле толико јаке, да је само под њиховим утицајем човек дао своју ствар ономе, који је смерао да је себи присвоји таквим противзаконим начином.* Такво начело важи у енглеском казненом праву о томе. Но када ће у појединим случајима утицај силе или претње бити толико јак, то наравно, да се није могло у напред одредити каквом законском одредбом; за то је енглеско казнено право то оставило судској оцени у сваком поједином случају оптужења. Јачина те силе или претње разуме се да може да буде разнолика према засебним особинама нападача и нападнутог лица у појединим случајима. Неко може, према јачини свога карактера или телесног састава да издржи јачу силу или претњу, па да при свем том не попусти; док на против какав мекушац уступа и пред мањом силом или претњом. То све мора у сваком поједином случају добро да се испита и сазна, па тек према томе да се изрече одлука: да ли је сила или претња била толико јака, да је човек морао њима поустити; или је било противно.

Оволико говори енглеско казнено право о опом првом питању.

А друго питање, којим се енглеско казнено право бави у овом предмету, јесте то: *каква* треба да буде сила или претња, те да би могла утицати да се изврши разбојнички смрт?

У овом другом питању за карактеристику разбојништва, већ је одсечније енглеско казнено право. Тако оно изреком

вели, да та сила или претња може да буде или делом, или речма, или најпосле и самим знацима, мимиком. Све су то само разна средства и начини, да се постигне један исти резултат. За то нема никакве разлике: *којим* је од тих начина постигнут утицај силе или претње; но главно је само то, да је ма којим од тих средстава постигнут резултат, коме је тежила та сила или претња.

Најпосле енглеско казниено право ставља као трећи услов за постојање разбојништва *време*, у коме би била употребљена сила или претња. Ми смо о овоме мало већ напоменули напред; а овде је место да о томе проговоримо више. Само ону силу или претњу, коју би нападач извршио *пре* него што би узео ствар, енглеско казниено право сматра као чиницу за постојање разбојништва. Или другачије речено: само она сила или претња, којом се *тек хоће да изврши* узимање туђе ствари, кадра је делу да створи карактер разбојништва. А кад би ствар већ била одузета, па би се тек *после* тога употребила сила или претња, те да би злочинац побегао или иначе своју личноост сачувао од каквих злих следстава или да би ствар задржао, то не би било разбојништво. Тако енглеско казниено право сматра силу или претњу, коју би злочинац употребио тек пошто би одузео ствар. Међу тим мало другачије стоји, кад би злочинац, *ухваћен на делу крађе*, употребио силу или претњу да ствар однесе. У томе се старо енглеско казниено право разликује од новог енглеског права. Но ми ћемо о томе говорити опширније доцније, јер смо ради да угодимо не само старо и ново енглеско казниено право, већ и казниено право других народа у разном добу. А то ћемо најбоље урадити у засебном говору о утицају те силе или претње на карактеристику таквог дела, ако би лопов то употребио због тога, да би, као ухваћен на делу крађе, крадену ствар задржао. Као што се може видети из досадањег говора о овом предмету, енглеско казниено право расправља ово троје: *колика*, *каква* треба да је та сила или претња, и *најпосле и када* треба да је употребљена сила или претња, те да би се дело, под тим утицајем из-

вршено, сме назвати разбојништвом. Мора се признати, да је енглеско казниено право распрагом тих питања олакшало оцену дела; оно је тиме дало доста поуздану водиљу у распознавању и разликовању разбојништва од других сродних кажњивих дела, а нарочито од крађе. Али и поврх свега тога енглеско казниено право није се ни на том зауставило. На против оно је пружило правнику и судији сем тога још података за сигурност његове *правилне* оцене о карактеристичности дела. Оно је то урадило навођењем примера, који би, по својој особици, могли да помуте правилну оцену, кад се не би правилно разумели. Неће бити излишно да цитирам те примере онако, како их налазимо у енглеском казниеном праву. Тако оно вели, да би било разбојништво (*robbery*), ако би ко неког човека треснуо о земљу, па докле се овај још не би могао бранити и кретати, ако би га опљачкао. Овако енглеско казниено право то дело цени и онда, кад злочинац у почетку и није мислио на крађу, то јест ма да човека о земљу није треснуо с намером да би извршио крађу. Или, тако исто било би разбојништво и онда, кад би ко, држећи запет револвер у руци, тражио од неког *милостињу*, те кад би се „милостиња“ дала под утицајем опасности, која је постојала у држању нападачевом. Сем тога, као разбојништво сматрало би се и то кад би ко, под изговором да *прода* какву ствар, другога силом или претњом натерао да је *купи*, и да му да новаца на име куповне цене. Важно је, што даље енглеско казниено право вели, да се за појам разбојништва не тражи, да нападач ствар узме баш од самог нападнутог лица, већ што би било разбојништва и онда, кад би он ствар узео само у *присуству* његовом. Тако би било разбојништво, ако би ко силом или претњом успео да испред чобанина отера овце, које би биле поверене њему на чување. Најпосле енглеско казниено право спомиње као разбојништво и то, кад би ко силом или претњом кога опљачкао на каквом јавном друму или путу. Ово је, у осталом, разбојништво у толико пре, што би ту, поред повреде личне, била повређена и јавна сигурност. Међу тим сумњиво је по енглеском казниеном праву, да ли би се

сматрало за разбојништво и то, кад би ко силом или претњом натерао неког да му *прода* какву ствар, али би му дао куповну цену, колико би тражио. Бар нема јасних одредаба о томе у енглеском казненом праву, па за то се мора рећи, да је то у њега сумњиво. Но ближом оценом тог случаја, долази се до противног уверења, да овде нема сумњивости. Ово је, као што на први мах изгледа, пример истина противан ономе, који смо напред споменули. Тамо нападач натерује другог, да *купи* ствар од њега; а овде на против да му је *прода*. Али у самој ствари ту нема никакве супротности. И у једном, и у другом случају нападач натерује човека, да учини нешто противно свом материјалном интересу. Разлика је само у томе, што у оном првом случају натерује човека, да под обликом куповине, даде *новаца* преко своје воље; а опет у овом другом случају што га натерује, да даде своју *ствар*, а прими куповну цену, преко своје воље. Но за карактеристику дела ови су случајеви савршено равни. У оба случаја, сила или претња натерује човека, да уради нешто на штету свог имања и права. С тога енглеско казнено право нема довољно разлога, што само оно прво дело зове разбојништвом; а код другог што сумња, да ли би се и оно смело назвати тим именом.

То су разни случаји, у којима енглеско казнено право узима, да би постојало разбојништво. Овде је прилика, да кажемо како енглеско казнено право има неке особине у погледу на та дела. Тако је енглеско казнено право, у разном времену, разло ценило сам *покушај*, што би ко хтео од другога да одузме какву кретну ствар силом или претњом. Старо енглеско казнено право такво дело није сматрало као покушај разбојништва, већ другог *мањег*, кажњивог дела. За то се такав покушај казнио у старом енглеском казненом праву, само *новчано*. Тек доцније прописао је Ђорђе IV. да се такво дело сматра као покушај *разбојништва* и одредио је, да ће се казнити онако исто као и покушај друге тешке крађе, дакле *лишењем слободе*.

Но ова разлика енглеског казног права у оцени тог покушаја, још и није толико чудна, колико је ово, што

www.unilib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ћемо сада поменути. Енглеско казниено право сматра да не би никако било разбојништва, кад би ко истина отео од некога силом или претњом, на прилику, кесу с новцем, али само ако би ту кесу с новцем вратио сам по својој вољи и одлуци. А још пре би се, вели даље енглеско право, такво дело тако ценило онда, кад злочинац ствар, под притиском силе или претње, не би узео од самог лица, већ само у његовом присуству, као што би било на прилику отеривање стада испред чобанина.

Мислимо да није нужно трошити много речи, па да се докаже, колико је погрешан правац енглеског казниеног права, који је овако ценио како онај *покушај* разбојништва, тако и овај *повраћај* узете кесе с новцима. Зна се у опште, да та околност, што би какво дело остало само у покушају, не мења карактеристику покушаног дела. С тога је погрешно, што је енглеско казниено право било сматрало, да би овде покушај требало да искључи појам *разбојништва*, па да би дело требало сматрати само као покушај *крађе*. А још је погрешније, што је за тај покушај најпре била одређена само новчана казна, јер је тиме дело и сувише благо оцењено на штету и опасност друштвеног живота у држави. У осталом, и кад би требало узети то само као покушај *крађе*, опет се зна да и код *крађе повраћај* украдене ствари у опште нема таквог утицаја да дело опет не би остало *крађом*, већ да та околност утиче само на *величину казнене одговорности*. С тога и повраћај кесе с новцима, коју би ко узео *силом или претњом*, није кадар да дело, које је имало на себи знаке разбојништва, претвори ни у кривицу каквог мањег облика, а камо ли да дело не би никако било кажњиво.

Оволико је, надамо се, довољно да олакша правилан поглед на ова дела. За то можемо прећи на осталу садржину наше расправе о овом предмету. Цео наш досадањи говор о овом засебном питању смерао је на то, да представи, како енглеско казниено право цени дело, у коме би неко употребио силу или претњу да *тек одузме* какву кретну ствар. А

сад ћемо, као што смо обећали напред, показати како енгле-ско казно право сматра, кад би лопов већ узео ствар без употребе силе или претње, па кад би, као *увезћен на делу крађе*, употребио силу или претњу да би крађу задржао и побегао. —

(НАСТАВИТЕ СЕ.)

УБИЈАЊЕ БЕЗ ПРЕСУДЕ

ИЛИ

ПОЛИЦИЈА

СПРАМ ХАЈДУКА, ЛОПОВА И ДРУГИХ БЕЗАКОНИКА

ОД

ЈОВАНА МИЛИЋЕВИЋА

РАЧУНОСПИТАЧА ГЛ. КОНТРОЛЕ.

(СВРШЕТАК)

IV.

А шта ће бити после, пошто полиција почини сва ова оволика чуда?

Да полиција, та „крата на народном телу“, као што је називана; да њени органи, који „харче народно благо“, — убијају људе без пресуде; та то је сувише то је несрећа у држави!

Неки тако мисле; а као што смо напред изложили, — закони су овластили полицију да може убијати.

По што полиција изврши свој позив, т. ј. убије човека, или поубија људе, у случајевима законом означенима, она има тачно и истинито, по прописима кривичног поступка, да запише доказе; и тако да утврди, да је извршила закону вољу; а затим решење: да се акта оставе у архиву као свршена, на основу §. 29. тач. 1. и 2. истог поступка.

Но све ово не искључује могућност извиђаја: да ли је полиција ушла по закону, или је људе неумесно поубијала.

Државна влада, односно министар унутрашњих послова може: или из сопствених побуда, а по праву врховног надзора; или по приватној тужби; или по нечијој достави (§. 9. одељ. 2-ги кривичн. пост.), наредити извиђај над полицијским органима, те да се сазна: да ли је учињено само оно, што се по закону могло и морало, или што више; и тако: да ли полиција није прекорачила дату јој власт, те учинила кривицу.

Заста, није обична ствар убијање људи. То је нешто, што у највећој мери потреса људска осећања — то је једно од најузвишенијих питања морала и људске правде!

Положај полицијских органа у опште је најтежи; а преко сваке мере тежак у приликама, кад полазе на дужност, у којој се има употребити оружје против људи.

Ако никада не би пала, у оваквим приликама мора пасти на памет полицијском органу народна реченица: „*зло је поћи, а горе не поћи.*“

Али закон је — закон!

Правда је безмитна, правда — бар таква треба да је!

Што је држава нашла за право, и озаконила, то неки мора вршити. Или друштво „Црвенога Крста“, или „певачко друштво“, или друштво за јавну сигурност државну, названо „Полиција“, и т. д.

Ено изложили смо напред, како ни наука, ни позитивни закони, не само иду противни убијању људи без пресуде, него то стављају и у дужност полицији, власти у држави, коју су још стари Грци назвали полицијом.

Полицијским органима дакле не остаје ништа друго, него да раде; а после ако се нареди извиђај, како испадне.

Ако министар нађе, да је убијање било уместно, и Боже помози... Ако ли нађе, да полицијски органи нису погодили, *они долазе под криминал.*

И ако би хтео полицијски орган да жртвује леб свој и своје породице, у приликама кад су изгледи за убијање људи, напуштајући службу, имао би опасност с друге стране. Могло би се наћи да, у показаној потреби, није хтео радити што му је дужност налагала, *те и тако доћи под криминал.*

V.

По нашем мишљењу неправилно је оно објављивање преко новина: да је полиција неког огласила за хајдука, па позива сваког да убије тога оглашеног, ако се не преда за остављење му време.

Има функционера, који раде по наслеђеној пракци, не испитујући јој основа. И ако их запитате: зашто раде тако и тако, да ће вам одговор: „То се тако ради у тој и тој среској канцеларији“; или „том и том окружном начелству; а тај и тај срески“ или „окружни начеоник способан је... добро стоји... важи му што рекне...“

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Биће да је било тако штогод и са оним огласима по новинама: да је полиција неког огласила за хајдука, и да га сваки може убити, ако се не преда.

Први срески или окружни начелник, који је такав оглас послао новинама, погрешно је указао своју мисао, други су то прихватили, па се тако тера и данас.

Као што је речено напред у настављењима, мора се одмах дићи потера, хватати сумњиви људи и поубијати, ако је извесно да ће побегли, или би се одупрли на оружје, а то је, по нашем мишљењу: ако би оружијем почели пуцати на потераше, или би хладним оружијем кога од њих повредили. Суседним окружним начелницима само се јавља за овакву појаву, ако би сумњивци, односно већ осведочени кривци, побегли у други који округ, да се и онамо на њих дигне потера.

Ако је потребно, и пр. ако потерани умакну, те се не зна на коју ће страну даље ићи и где стати, може се јавити и свима окружним начелствима и обема управама; али то не мора бити преко новина; а и не може бити преко истих тако брзо, као што је потребно, него по телеграфу. То је најбржи пут за оваква саопштавања.

Не смета ништа иначе шиљати огласе и новинама, само, при том, мора се имати на уму успех службе.

Државна печатња не тражи од дотичног чиновника таксу за овакве огласе. Ако још успех службе допушта, да се потера за кривцима јавно казује, може се то оглашавати и преко новина.

Докле се то тако може, нити се мора по законима напред помињаним, ни по оном о преким судовима у Зб. 16. стр. 16. за хајдуковања и т. д.

Овакви послови, по нашем нахођењу, морају ићи више поверљиво, између самих власти.

Само почињена дела, противна закону, и закон, проглашавају дотична лица за кривце извесне категорије, а не проглашава их полиција по свом нахођењу; нити оваква лица могу убијати појединци, него власт, односно потере, под командом власти. С тога не треба ни саопштавати било властима по телеграфу, било преко новина: да је полиција неког огласила за хајдука, и да она овлашћује појединце, да оглашеног убију. Довољно је, да се, од прилике овако саопшти: Тај и тај, учинио је то и то дело, те је по том и том §. крив. закон. постао хајдук. Власти тој и тој јавља се ово, да пре-

ма њему поступи по настављењима за окружне и ереске на-
чеонике, ако би се тамо појавио и т. д.

Могу убити тако оглашеног и појединци, ако га где за-
десе; али под онаквим условима, какви су прописани за власт,
ако се не би хтео предати, по хоће да побегне, или ако би
се одупро на оружје.

Узимајући ово на себе, појединци морају бити сигурни
да су наишли на оглашено лице.

Па и у том случају, као и у случају кад би убио чо-
века, што је нападнут у својим личним или стварним прави-
ма, па би морао употребити нужну самоодбрану, једва ли
може бити, да се појединац не изложи кривичној истрази и
оцени судова о законитости или незаконитости свога дела —
управо онако, као год и полицијски органи, како смо напред
изложили.

VI.

Све ово, што рекосмо доведе о праву и дужности поли-
ције, рекосмо замишљајући полицију која ради по законима;
а њене органе и довољно осигуране законом, да не морају
ни по чему ниби никаквом странпутицом — да не морају „пи-
сати по плавецу“, и под јаком контролом и одговорности за
незаконите радње.

Законе о полицијском праву и дужности замишљамо по
начелима савремене науке и потребама државе, а сугласне
са добрим уставом и истинском одговорности министарском.

Такви закони морају налапати и налажу државној влади,
односно полицији: да негује, помаже, уопште да унапређује
све оне услове, који гову: угодном, повољном, слободном,
уопште срећном животу свију и свакога; а да отклања све
што таквој срећи, таквом општем благодетању може наудити.

Полицији, која има такву благодетну задаћу, допушта и
наука и државни закони, да може убијати људе без пресуде,
ако би они ишли против таквога општег добра.

А иштући ово, ми не мислимо на полицију цезаризма,
инквизиције, тираније, феудских — снахијских времена, ни о
остатцима такве полиције, ако их још има... Ми мислимо да
се савремени свет опростио такве полиције. Ми мислимо на
полицију правне државе. И ми не верујемо, да таква савреме-
на полиција може праве-здраве људе натерати у бегство, дићи
потеру на њих и поубијати их.

Али не смђемо с ума ни то, што је још за незнабо-
жачких времена опажено и изречено: „*Сзе животиње једнога*

рада живе у миру. Лав не напада на лаву; змија неће на змију; ни морске грдосије не устају против себи равних; али човек човеку чини највеће несреће.“

Христос и други пре и после њега, мучени су и испили горку чашу смрти, да ту истину ублаже; па и данас анђели су само на небу, а на земљи их нема. И тако човеку увек остаје широко поље, да се сам чува, и за молитве Богу, свима свешћима и анђелима, да га сачувају и саклоне „невидовне беде“ ... неваљалих карактера људских.....

Ово питање врло је важно; а у нас има људи пречих за расветљавање истог. Надамо се да ће они то и учинити. Истина није популарно доказивати потребу полиције, али није ни некорисно као ласкање народу — демагогисање.....

ТУМАЧЕЊЕ ЈЕДНЕ СУДСКЕ ПРЕСУДЕ.

Пред судом пожаревачког округа беше овако једно питање. Василија жена Живка Миленовића, која услед брачне парнице одвојено од њега живи, тражила је да суд отвори стецниште над његовим имањем за то, што јој не ће да плати издржање по пресуди грађанскога суда. У доказ овога тражења поднела је пресуду Апелационога Суда од 1883., Бр. 14. која има овакав закључак:

„Да тужени плаћа својој жени Василији по 10. д. месечно на име издржања рачунаћи од 15. Јануара 1882 г. па до дана док се извршном пресудом духовног суда брачни спор не сврши.“

Услед овога тражења суд је позвао осуђенога мужа, да га упита: да ли је престао плаћати, но муж у место одговора на то питање поднео је пресуду апелаториске консиеторије од 13. Априла 1883 г. Бр. 28. која има овакав закључак:

„Да брак овај по §. 108. зак. грађ. остане у целости, да се жена врати мужу на заједнички живот, а ако је муж неће да прими, онда да јој плаћа издржање према њеним потребама и имућству мужевљем, количину кога надлежан је суд грађански одредити,“ па изводећи одатле, да је овом пресудом уништена пресуда Апелационога Суда изјавио је, да не пристаје спорну суму ни положити ни обезбедити.

Кад је ова изјава мужевљева саопштена потраживатељици стецништа она је поднела пресуду консиеторије епархије београдске од 6. Јуна 1886 год. Бр. 2886. из које се види ово двоје: 1) да је она по пресуди Бр. 28. ишла к мужу и 2) да је он није хтео да прими, те отуд та пресуда има овакав закључак:

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

„Да брак остане у целости, а муж Живко да буде дужан жени Василији плаћати издржавање, као што је пресудом апелаторијском Бр. 28. казано.“

Из ове се пресеуде види, и то: да се Василија не упућује више к мужу на заједнички живот, да издржање њено дакле није везано ни за какав услов.

Први суд имајући све три ове пресеуде решио је 3-ег фебруара тек. г. Бр. 2668. да се потраживатељка одбије од стецишта наставши, да пресеуда Апелационога Суда нема више пуноважне снаге. Побуде за овакво решење ове су:

„1. Што је пресудом Апелационога Суда Бр. 14. као јавном неправом доказано, да је дужник Живко осуђен да плаћа својој жени издржање месечно по 10. д. цес. докле се брачни спор не сврши, 2) што је поднесеном пресудом духовнога суда Бр. 28. доказано, да је брачни спор између тужитељице и мужа њеног Живка свршен и према томе је досуђено право издржања престало и 3) што потраживатељка не може ону свршену пресуду распрострајети на сада дато право издржања од стране духовнога суда, већ по унутрству истога има тражити сада на ново издржање код суда грађанског, који ће јој према садањем стању дужника досудити количину.“

На ово решење потраживатељка је изјавила жалбу Касациономе Суду, но Касациони Суд одобрио је исто, решењем својим од 1. Марта Бр. 777. и тим протумачено је, да је пресеуда Апелационога Суда о досуђеном издржању не важна, но како ми мислимо то је погрешно.

У овом питању нужно је извидети:

1. Како се има разумети онај став у закључку пресеуде Апелационога Суда Бр. 1. „на док се извршином пресудом духовнога суда брачни спор не сврши;“ и

2. Да ли се може узети, да је ова пресеуда оборена закључком пресеуде апелаторијске конзисторије Бр. 28. који гласи: „да брак остане у целости“ и т. д.

Одговором на ово решава се спорно питање, те за то у следећем ставу ми ћемо оба та питања претрести.

Зна се да по поведеној брачној парници конзисторија по §. 100 грађ. зак. решава: да ли је жена „невина“ и да ли јој припада ужитак за време трајања брачне парнице. Као невина нађена је овде Василија и она је решењем конзисторије добила у основу право на издржање, по коме је истекла она пресеуда Апелационога Суда Бр. 14. о досуђеном издржању у 10. д. цес. Њена невиност, која јој је овим решењем призната, није оборена ни у сумњу доведена ни једном пресудом конзисторијском, које су судиле питање о браку, него шта више свима овим пресудама још је јаче утврђена њена невиност, те се ни-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

тање о браку свагда у њену корист решавало. Откуд сад наједанпут да је брачни спор између њих свршен, и одакле се то види? Судови веле да се то види из пресуде Апелаторијске Бр. 28.; по то не стоји, јер је пресуда условна, јер она изриче: „да се она врати к мужу,“ на ако је он неће да прими, онда да јој даје издржање. По садржају ове пресуде и пресуде Апелационога Суда, по којој издржање пресегаје: „кад се брачни спор сврши“,— ово би издржање имало престати у ова два случаја:

- 1) или ако би се жена вратила мужу и он је прими, или
- 2) ако се жена не би хтела вратити к мужу.

Питање је да ли овде стоји један или други случај. Одговор је јасан, да не стоји ни један ни други, него стоји то, да је жена ишла к мужу као што пресуда епархије београдске Бр. 2886 гласи, но да он њу није хтео да прими. Кад то стоји, онда се види да је кривица до самога мужа, а кад је кривица до њега, откуд жена да се лишава досуђеног издржања, које већ по пресуди има једино по том разлогу, што у пресуди Апелаторијској има један став: „да ће на случај не пријема мужевљева, суд одредити издржање жени.“ Зар онај, који тачно и правилно испуњава своју дужност, да губи једно стечено право, а на против онај који свему томе противио ради да добија? Каква је то логика? То што је Апелаторијском пресудом казано, да ће суд одредити издржање жени ако је муж нехте да прими, немари ништа, јер то не може бити разлог да не вреди пресуда Апелационога Суда, већ да се мора друга парница водити. То је како ми мислимо консисторија изрекла:

Или заборававши да о издржању већ постоји једна извршена грађанска пресуда;

Или хтевши тим да понови у основу то право, да се не би жени доцније исто оспоравало.

Кад се свима дакле пресудама признаје женина невиност и у основу право на издржање, зар се онда може замислити, да је консисторија у исто доба хтела жену казнити, а одиста то је казна кад она мора нову парницу да води за издржање. То консисторија није могла да замисли већ и за то, што стање према жени није ни једном пресудом промењено, јер све те пресуде признају жени невиност, која јој је призната још оним претходним решењем, услед кога је и добила досуђено издржање. После тога консисторија није могла оним упутством нову парницу да замишља и по том правном разлогу: што се зна, да се једна грађанска пресуда може само путем поновљења парнице оборити или измјенити сем онога услова предвиђеног пресудом Апелационога Суда, за који је та пресуда везана по времену тра-

јања свог : „на док се брак не сврши“, јер тај случај сам поништава ту пресуду, по који случај овде још није наступио.

Још је неумеснији онај разлог суда у побуди под 3. „да жена има тражити поново издржање код суда према садањем његовог стању.“ Откуд то ? Ако је мужевљево стање сада слабије од стања за време изречене пресуде — онда би муж по том свом измењеном стању могао да тражи поновљење спора и тек по добијеном поновљењу да тражи редуцирање издржања, а жене се то сада баш ништа не тиче кад она има у рукама извршну судеку пресуду.

Ко с пажњом проучи ову ствар, биће с нама сагласан у овоме, да су судови погрешно схатили и оценили значење преднаведених пресуда, те по томе да су њихова решења по тој ствари не закона.

С овим није завршена ова ствар. Она има своју историју. Да видимо. Као што је речено, ово је питање овако расправљено по женином тражењу, а сад ћемо овде изложити како је исто питање расправљено по тражењу мужевљевом, што чини ову ствар занимљивом и чудноватом.

Ово је издржање од стране женине обезбеђено на имању мужевљеном, који добивши пресуду апелаторијску Бр. 2^о. и тумачећи да је том пресудом угашено досуђено издржање жени пресудом Апелационог Суда, тражио је, да се та интабулација са његовог имања скине. Но суд 14. Јуна 1885. г. Бр. 10.504. одбио је мужа од скинућа ове интабулације са ових разлога :

„По члану XXI. уредбе о интабулацији, интабулација добивена извршном пресудом може се скинути на основу признанице, која би гласила, како је обвеза по пресуди плаћена, или по доказу како је *молилац* себи жену на заједнички живот примио, онако како наређују §. §. 108. и 109. зак. грађ. што он овде ни један ни други доказ не подноси.“ Ово је решење Касациони Суд на жалбу мужевљевоу као умесно одобрио.

После извесног времена муж је опет покушао да скине ову интабулацију, но суд га је и по други пут решењем од 10. Септембра 1885. Бр. 13396. одбио са ових разлога :

„Интабулација о којој је овде реч стављена је на имање молиочево на основу извршне пресуде судске. Тужена Василија, која се овде појављује као поверилац, не признаје, да је муж хоће као жену да прими, већ да ју је једанпут звао тек форме ради, јер кад је она покушала у кућу ући, он је није хтео примити, те тако кад молилац није доказао да је жену к себи примио као што пресуда Апелаторијска наређује, то се види да *обвеза издржања још траје*.“ И ово је решење Касациони Суд на жалбу мужевљевоу као умесно одобрио.

У два маха дакле муж је покушавао да скине интабулацију, па је од тога одбијен.

Кад упоредимо ова два решења судека од 1885. г. са решењем од 1887. које у почетку пропратисмо, онда видимо да у овој ствари имамо два тумачења о важности и значењу једне пресуде судске. По једној та је пресуда у важности, а по другој није у важности. Заиста чудновато! Знамо да Касациони Суд протумачивши законски пропис у једноме спору није обвезан у подобном новом спору држати се тога тумачења, јер може друкче законски пропис у том новом спору независно од првог протумачити; али да Касациони Суд може у једном истом спору два тумачења противна једно другом да изрече, то је нека нова теорија, која се до сада није виђала ни у једној странској јуриспруденцији, теорија, која је свакојако по нашем мишљењу монструм, јер оваки контрасти у једноме спору и између једних истих лица, никако се не смеју допустити. *Justitia regnorum fundamentum* (правда је темељ државама), али не овако нејасна и противуречна.

Износићи ову ствар ми би желели да чујемо миљење противно овом нашем разлагању, те најзгодније би било, кад би то учинио један од оних судија, који је дао своје одобрење решењу, које је по тражењу женином изречено и којим је протумачено, да она грађанска пресуда не вреди.

Ст. Максимовић.

РАЗВИТАК ЗВАНИЧНЕ СТАТИСТИКЕ.

Појам статистике у историјском смислу врло је стар; може се рећи, да постоји од када постоје и државе.

У самоме почетку званична статистика служила је у првome реду војничким и финансијским целима. Већ у библији спомињу се пописи људства код Јевреја. Из Херодота види се, да је у Персији била разграната војна и финансијска статистика. Хинези имали су још за време Конфуција статистичке податке о топографији, о стању земљорадње, о саобраћају, о порезу и т. д. А у старом Египту имали су не само редовне пописе становништва, него и грађанске регистре, катастар и т. д.

Развијени државни организам, као што је био код Јелина, разуме се да је имао и развијену административну статистику. Али још снажније и јаче развијала се статистика у старом Риму, потпомогнута вапредно практичким државничким даром римскога народа. Код Римљана оснивала се ста-

тистика у петраживању свију оних појава, који су били од значаја за државно устројство и управу. Први цензус, попис људства заједно за констатовањем имовног стања, био је за владе Сервијус Тулијуса и понављао се сваких пет година. Активну војску нарочито су пописивали. Попис извршивао је цензор, који је имао уз себе неку статистичку писарницу. За све време док је трајала република, постојао је цензус редовно сваких пет година и сматрао се као нека народна свечаност. Пописивали су правно становништво; породични старшина морао је изјавити име, пол, старост, имовно стање и т. д. своје и свију својих. За време царева изгубио је цензус свој првобитни значај и служио је већим делом само за пореске потребе. Понављао се сваке десете, а касније сваке петнајесте године. Попис становништва и попис имања вршен је одвојено; први је постојао, да се сазна, колико има пореских глава, а други је служио за катастровање због пореза на земље. Пописи за време царева обухватили су и бројање робова, њихову народност и занимање.

Сав прикупљени статистички материјал уређиван и обрађиван је. Сачувани су подаци римских пописа. У прво доба републике показује цензус број од 104.000 до 150.000; за време цара Клаудија дошло се до 49 милијуна.)

Цареви сами старали су се о овим пописима; они су наређивали те су састављани статистички прегледи и таблице. Цицеро тражи за државнике статистичко знање: „*in se reipublicam.*“ Под Јул. Цезаром започети премер државе свршен је под Августом; у њему је био тачан преглед о стању војске, о броју становништва, о финансијским изворима државе и т. д.

У Римљини нису имали научну статистику. Њихови статистички радови имали су чисто практички смер.

У византијској царевини, која је била организована на бирократској основи, имали су државне шематизме: *notitiae omnium dignitatum administrationumque.* У прво доба средњег века ови шематизми и парохиски спискови били су једини статистички извори за све државне потребе. Световне власти у осталим европским земљама за време средњег века нису полагали особиту пажњу на статистичке податке, изумимајући пописе људи ради утврђења броја способних за оружје (н. пр. под Карлом Великим) или неки вид баштинских књига, као што је *Domesday-book* Вилема Освајача и др. Цркви и манастири на против водили су доста тачне спи-

1) Dr. M. Haushof, r. Lehr- und Handbuch der Statistik, Wien 872.

своје својих парохијапа, рођених, венчаних и умрлих. Такви списекови дошпру до четвртог века по нашем летоброју.

Крајем средњега века, када је почео и појам о држави добијати код свију народа јачег корена, показала се и потреба сазнавања материјалних извора и стања туђих држава. Први су Млечићи почели водити рачуна о броју становника, о трговачком саобраћају и потрошњи других народа. Њихови обласни намесници и посланици код страних дворова, први су подносили извешћа, која су осим политичких односа обухватили и статистичке податке. По њиховом примеру радили су и посланици других држава. Ојачање монархијског начела и увођење стајаће војске изазвало је потребу јачих новчаних извора и тачно знање у кретању становништва. Тада су се појавила прва основна истраживања о рађању и умирању становника, као и о материјалном стању житељства. У XVI. и XVII. веку ми већ опажамо пописе људства као редовну појаву и радњу државног организма,¹⁾ — и ако су се често задовољавали само и оценом, место правилним пописом и бројањем. У то доба су и књиге црквених и манастирских власти, у протестанским и католичким државама, боље уређене и правилније вођене, тако, да их можемо сматрати као почетак научних статистичких бележака. И на другим пољима државне управе напредовала је статистика постепено. Тако је министар Сили основао *cabinet complet de politique et de finance* као неки вид статистичке управе, која је за свој круг рада имала финансије, трговину, рударство, полицију, грађанску и црквену управу, војништво и т. д., те је прикупљала сав материјал, који се односно на ове потребе. У истом правцу радио је и Ришеље, а Колбер водио је рачуна нарочито о спољној трговини. Лувоа основао је 1688. војно-статистички биро, а Некер установио је нарочити статистички уред. У Енглеској полагали су највише пажње на трговинске односе и развијали су у томе правцу статистичко знање. А у Немачкој, где је владало начело деспотизма и конкуренција многих држава и државица, постало је статистичко знање управо потребом.

Та практичка потреба сазнавања о државама и народима постала је у новом, модерном времену постулатом за свакога државника. А упоредо почела се и наука зашмати стањем

¹⁾ Н. пр. 1567. год. у кантону циринском, у Француској од Луја XIV., у Пруској од 181., у Енглеској од 1701.; у Курхесенској држави су пописе војске, Јевреја и целог становништва. Сви ти пописи били су доста непотпуни. У Шведској постоје пописи непрекидно од 1749.

држава и народа, њиховим тежњама, средствима и снагама. Наука је одмах почела да одваја из статистике све оно, што у њу не спада и што јој смета, а у даљем свом раду није се ограничавала на то да буде само руковођа за владе и државнике. Прва последица тога беше, да се статистика није више задовољавала истраживањем и одређивањем постојећег стања, него да се ишло даље, да су тражили узроке свакој појави, а за тим законе, као сталну основу за све појаве и мене.

Тачност статистичког знања све је више умножавана и ширена, нарочито званичним посматрањем и испитивањем појава у већем обиму и већим масама. У том правцу дошло се до убеђења, да је бројно описивање најизвршнији и најтачнији начин за праву статистику.

(СВРШИТЕ СЕ)

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД.

Prins Adolphe: Criminalité et répression, Essais de science pénale par — Bruxelles C. Marquart 1886. 202.

Може се рећи, да је данас извршење казне над осуђеницима, ако не најважније а оно једно од најважнијих савремених питања казненоправне науке. Шта више, оно излази далеко из ове и прелази великим делом у круг друштвених наука у опште. Питање о затворима и њиховим разним облицима претресано је до сада на међународним конгресима; у књижевности великих народа појавила се у последње време маса књижица и књига, расправа и чланака о овом питању. Но од свих нама познатих досадањих радова на овоме пољу нама се чини да представљено дело за сад с правом заузима прво место. Писац је професор казни. права на бриселском свеучилишту а у исто време управник бриселеког казни. завода. Код њега се наука и искуство међусобно допуњују. Полазећи с тачке да је *злочин* (у ширем смислу речи) *друштвена појава*, а *казна* њој противстављена *друштвена радња*, он захтева да се то једном у опште као основно правило усвоји, — а одвајајући тренутке, случајне злочинце од оних, код којих је злочин у обичај, што наши веле у крв прешао, он нам даје нацрт промена, које би имале да се изведу, а које се не би ограничиле на самом преображају казни. завода, већ би имале да обухвате и целокупно казнено законодавство.

Руковођени ограничењем програма овога листа, ми се за сад не можемо упустити у опширније излагање пазора г. писца, него ћемо се ограничити да изложимо његове главне и начелне мисли у најкра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

њим потезима. Да су злочини данас тако исто многобројни као пре више столећа, налази писац узрока у томе, што се казненоправна наука у место да се на животу и његовим појавима оснива, губи у абстракцијама. Место философирања ми се морамо трудити да преступнике упознамо; данашња наука захтева, да што више уђемо у сам живот и дух преступников. Отуда данашњи законодавац и судија морају будним оком да мотре све напретке, које психијатричари и антрополози на пољу казни, права чине. За скитнице, којима је преступ прешао у природу, зна писац само једно средство: затворити их на *неодређено* време, (на ма и на цео живот) те их тако за друштво безопасним учинити. Писац чини пакљивим, да није данас главно питање побољшање казни, завода, већ *побољшање људи, чланова друштва*. Поред наставе и других могућих средстава, он за ово захтева још и прелазно стање између затвора и слободе, за које су се већ и Холцендорф, Белтрани-Скалџа, Тауфер и други изјаснили. За основу се мора узети методична подела преступника на случајне и оне, којима је преступ прешао у обичај; ови последњи морају бити подељени у два реда: у оне за које има изгледа, да ће се још поправити и у оне, за које за то нема више изгледа. Ово су у главном мисли пишчеве. Последња глава се занима пињањем преступника на острва и т. д., али то за наше прилике није од особитог интереса. У овом смислу писали су у последње време нарочито проф. *Лист* (Марбург) *Хамел* (Амстердам) и *Гапо* (Лијон).

Како је преображај казни, завода и код нас на дневном реду, то смо ми сматрали за дужност, да учинимо пакљивим на дело белгијског научара, чија се вредност може само онда оценити, кад се само у руку узме и прочита.

М. Р. Веснић.

ИЗ СУДНИЦЕ.

XIII.

По §. 24. у вези са §. §. 344., 376., 377., и 278. грађ. закона, трошкове око оправке и одржања масеног имања сноси сам уживалац имања, а не и наследници, који то имање не држе и не уживају.

(Одлука опште седнице Касац. Суда).

Начелништво окр. крагујевачког, решењем од 31. Марта 1884. год. №. 222. нареди гђи Катарини удови. Арсенија Т. из Крагујевца као уживалици целог његовог имања, да стрехе дућана масених сасече и тргне по регулацији, што се и изврши преко кирајџија, који

око овог посла потроше срега 1.958-3) дин. За накнаду ове суме гђа Катарина тужи Т. И. Ј. и А. као наследнике пок. Арсенија.

Тужени нису признали ову тражбу, зато, што држе да је удова као уживалица пензије од 8. дук. и целог масеног имања, које годишње доноси прихода на 200 дук. дужна, да и све трошкове око оправке сноси.

По извршеном извињају суд. окр. крагујевачког пресудом од 23. Септембра 1886 год. Бр. 14.001. одби тужитељку од тражења као неумесног са ових разлога :

„Признањем тужилачке стране по §. 180. грађ. пост. доказано је, да она ужива све имање масе пок. Арсенија, па и ове дућане које је оправила, и да од самог имања у Крагујевцу по сведочби сведока (§. 213. и 218. грађ. пост.) прима годишње на име кирије 2.182. динара сем пензије у 8. дук. месечно, те по томе и §. 22. и 377. грађ. зак. тужитељка је дужна да сноси све терете око оправке имања које ужива. А ово тим пре што ће тужитељка услед оправке дућана сама и примати већу кирију, и што је по изложеном приход, који она сваке године ужива много већи, него што је потрошила на оправку дућана, те јој је поред утрошеног новца на оправку, још довољно прихода и пензије остало за издржавање.“

Услед незадовољства тужилачке стране Апелациони Суд пресудом од 23. Јануара тек. године Бр. 1822/86 г. преиначујући првоступну пресуду осуди тужене да плате тужитељици тражену суму са интересом са ових разлога :

„Поднесеним уверењем начелништва окр. крагујевачког од 8. Јануара 1885 год. Бр. 1189/84 г. као јавном исправом по §. 187. грађ. пост. и поднесеним рачунима о исплати оправке, против којих тужени нису правили никакве примедбе, тужитељица је доказала, да је власт полицијска услед регулације наредила, да се стрехе са дућана масалних сасеку и тргну, па су то извршиле кирајнице дућана, а тужитељица им после по гласу поднетих квита утрошену суму из својих новаца исплатила. Па како тужитељица наводи, да су дућани својина тужених по основу наслеђа, а тужени не одричу; онда је тужитељица исплатом оправке тих дућана извршила оно, што би дужни били да изврше тужени као наследници масе пок. Арсенија и у оваком случају тужени су по §. 630. грађ. закона дужни тужитељици накнадити утрошену суму новаца са интересом 6% год. од дана тужбе (§. 601. грађ. зак.) до наплате на шта се и осудити имају с погледом још и на тражене трошкове парничне и на плаћену таксу.“

По жалби тужених Касациони Суд III. одељења примедбама од 7. Марта тек. године Бр. 890. поништио је ову апелациону пресуду из следећих побуда :

„По извиђеним и признатим околностима у погледу оспореног права стоји између горњих странака овакав одношај: тужитељка као удова пок. Арсенија закона је уживалица целог његовог имања, које се и налази у њеној фактичној државини; а тужени као признати закони наследници за сада имају само правну титулу на наслеђе но без икаквог права уживања, и по томе до пријема наслеђа на уживање и располагање они остају само *голи сопственици* без икакве материјалне користи од наслеђевине; дакле сопственици са ограничењем једнога од оних права, која су по садржини §. 211. грађ. зак. битни услови за појам сопствености.

„Према овако утврђеном одношају суд је погрешно применио на расправу овог случаја пропис §. 630. грађ. зак. који, говорећи о неугвореним услугама *треће* лица према *сопственику*, дозвољава накнаду у облику *деловодства*. Јер овде тужитељица као уживалица имања није треће лице, а ни тужени као ограничени наследници нису неограничени сопственици по §. 211. грађ. зак. но такви постају тек по смрти или удаји уживалице.

„Кад је дакле доказано да тужени за сада немају никаква учешћа у уживању наслеђевине пок. Арсенија, онда се питање о накнади спорних трошкова има да расправи по §. 24. у вези са §. §. 344., 376., 377. и 378. грађ. закона који као специјални за оваке случајеве утврђују то начело: *да уживалац имања сам сноси трошкове око његова одржања*; према чему и оспорени трошкови око оправке дућана падају на тужитељку, која их и ужива, а не на тужене.“

Но Апелациони Суд не хте усвојити ове приметбе, него под 27. Априла тек. год. Бр. 531. даде ове противразлоге:

„Прописи §. §. 24., 344., 376. и 377. грађ. зак. односе се на оне трошкове, које уживалац каквог имања има сам да сноси, који се једино односе на најнужније потребе да се имање одржи, — а овде тај случај није, јер је имање, на које тужитељка има право уживања сасецањем стрехе у тако стање доведено, да га тужитељица не би могла уживати, а такве трошкове дужни су тужени као сопственици имања сносити у толико пре, што тужитељица није то имање ради своје веће користи срушити морала, већ је учинила по наређењу власти, у ком случају тужени као сопственици дужни су о свом трошку да исто имање поставе у оно стање, према коме се уживање тужитељкино не сме окрвјити. Па кад је то тужитељица учинила у место тужених на корист њихову, то је тиме задобила право накнаде по §. 630. грађ. зак.“

Одлуком опште седнице Касационог Суда од 6. Маја тек. године Бр. 1097. оенажене су примедбе оделења као закону саобразне, и позван је Апелациони Суд да по њима поступи.

Саопштно
С. М. П.

XIV.

Накнада из кривичног дела.

Н. повео је парницу противу Ј. као убице његовог стрица, за које је убиство Ј. осуђен и робију издржава, но Н. тражи грађанским путем да му се од Ј. досуде 100. дук. што је овај код његовог стрица, кад га је убио, нашао и однео.

Да је убица нашао код убијеног 100. дук. позвао се на сведоке.

Сведоци су осведочили, да је убијени пред убицом избројао 100 дук. и они су то очима видели, па су после и убица и убијени уз брдо отишли и за овим је одма убијство извршено — па кад је после код убијеног потражено они 100 дук. није нађено ни кршене паре.

Првостипени је Суд одбио тужиоца од неумесног тражења из разлога, што би овди требала још допуна клетва, да је заиста убијени имао при себи 100. дук. — 291. и 284. грађ. пост.

Али на околности, на које би се имала клетва положити, не може је бити, јер тужаоц није у свом делу, а што сведоци нису очевидци нити знају да покажу, да је донета тужени тражене новце од убијенога узео — то је тражба по §. 178. грађ. пост. остала недоказана.

Но Апелациони Суд нашао је, да ова пресеуда не одговара закону, јер је испитом сведока по §. 213. 214. и 218. грађ. пост. доказано, да ја убијени Маринко, оног дана кад је убијен, пред њима и туженим бројао своје новце и избројао 100. дук. у злату и сребру, а после их оставио у кесу и заједно са убицом Ј. уз кршино брдо отишао. Да је доказано да је оптужени извршио убијство над умрлим Маринком, и да је због истог осуђен на робију и сада издржава ову, као и то, да по учињеном убијству горњи новац није код Маринка нађен. — Из та два факта излази неборима истина, да је спорну суму Маринку оптужени при убијству однео, с тога је сада дужан по §. 80 . 801. и 822. грађ. зак. да накнади тужиоцу, заједно са интересом 6% — §. 601. гр. зак. —

Пресуду Апелационога Суда одобрио је и Касациони Суд.

Саопштио

Јован Предн.

судија суда окр. крајинског.

ЛИСТАК.

УБИЈСТВО АДВОКАТА БЕРНЕЈА.

(НАСТАВАК)

VI.

О састанку оба брата у Местрихту претрес није дао довољно обавештења. Овде морамо споменути да се у тужби тврди, како су Арман и Леон од онога тренутка, од када се Леон вратио у Европу, били у непрекидном редовном саобраћају, док на против њи двојица то одсудно одричу. Марљива тежња Леонова, у којој никада није попустио, да Армана престави, као да није имао никаква удела у целој овој ствари, побуђује у нама, и против наше воље, радосно осећање и саучешће за човека, чије је срце, ма да је колико покварен, пуно братинске љубави и пожртвовања. Леон остаје при томе, да је Армана само случајно видео у Паризу, да му је саопштио Миреову ствар, да му је Арман световао, да њу напусти и да је без знања и против воље Арманове остао у Европи. Арман све то исто тврди. Према томе Арман од часа, кад се растао од свога брата Леона у Паризу, до судбоноснога листића, који је 7. Јануара у Анверу од свога брата добио, није стајао ни у каквом односу са Леоном.

Тужба има противно схваћање и тврди то читавим низом основа подозрења. Писма, која су оба брата један другоме писали, истина уништена су. Али у разним варошима, које је походио Леон за време, док је као што се вели, спремао овај злочин, нашли су по разним брзојавним станицама извесне тајанствено састављене, лажним именом снабдевене депеше, које су или Арманове или Леонове, па су на овога или на онога упућене. Неки од ових брзојава заиста су врло компромитирајући. Сви се односе на тражење новаца од стране Леонове — тако се бар тумачи њихов тајанствени садржај — као и на саопштење извршеног злочина, које је Леон Арману учинио.

И заиста је Арман дан пре злочина, 6. Јануара, примио чудноват брзојав са потписом „Марија.“ Тај брзојав гласи: „Благодарим на вашем љубазном позиву, надам се да ћу вас у суботу видети. Марија.“ Субота је био дан извршеног злочина, 7. Јануар. Ова је депеша предата у исто доба са депешом, коју је Ханри Воган Бернеју послао и у којој овога моли, да у суботу са возом у 10 и по часова дође у Брисел. Ма да рукопис у обема депешама није један исти, вештаци су ипак били мишљења, да их је једна рука писала. Тужба тумачи депешу са потписом „Марија“ тако, да је Леон њоме известио Армана, како је Бернеј примио „позив“ за суботу и како се

нада да ће га видети. Другим речма: злочин ће се извршити у суботу. Арман, позван да објасни предати му брзојав, није могао дати довољна обавештења. Он приповеда неку заплетену историју о некој непознатој госпођи, са којом је једног дана разговарао и коју је позвао, да с њим путује. Ова госпођа, о којој вели да зна само име Марија, телеграфисала му је, да благодари на позиву. Али ова се Марија исто тако није могла наћи као ни Мире. Брзојав са потписом Марија, највише терети Армана. Осим многих других основа подорења државни тужилац сматра ову денешну као неоспорни доказ, да је Арман саучесник у припремању овога злочина.

Има још једна друга важна околност, коју државни тужилац као особито отежавну за Армана сматра и као доказ узима, да су оба брата заједнички извршење убијства спремали, да га је Арман замислио а Леон извршио. Једног дана на име Арман је у својој соби пуцао из пиштоља. Куршум је пробио у зид и оставио је видљив траг за собом. Пуцањем уплашена утрчала је служавка у собу питајући, да се није каква несрећа догодила. Арман је распитивао девојку, да ли се пуцање заиста тако јасно чуло? Истражна власт из тога изводи, да је Арман покушаја ради једаред пуцао, да се увери о јачини детонације. Власт је наредила да се прегледају и кућни канали, и тамо су нашли велику количину Гопиљатови фишека, дакле фишека из ове ите фабрике, које је Леон у Паризу кунио, а који се у Белгији не могу добити. Арман се овим покушајем пуцања уверио — тако закључује државни тужилац — да се ови фишеци не могу употребити за убијство Бернејево и зато је Леон кунио у Лондону друго оружје. Објашњења, која је Арман дао о овоме пуцању, нису вероватна. Он вели да није ни имао Гопиљатови фишека, него је пуцао из неког старог пиштоља са неким другим фишецима, нешто ради забаве а нешто да раденицима, који су у његовој близини на некој грађевини радили, а којима није поверавао, зада страха. О томе што су Гопиљатове фишеке нашли, није могао дати никаква одговора; није могао казати како су ти фишеци дошли у канал.

Свакојако су се оба брата састала 8. Јануара у Местрихту. Арман вели, да је позвао брата да се стави суду; после је пак увидио, да је као старешина породице дужан да отклони од својих срамоту, која је претила части и имену породице. Од то доба потпомагао је Леону да се истргне од тражења власти. Тим начином он објашњује, да је од убијства Бернејевог стајао у редовним односима са Леоном и да је, и ако је знао да је Леон убио Бернеја, дао јавну изјаву, како се Леон налази у Америци и како ће на његов позив доћи у Езропу, да пред судовима своју невиност докаже. Ову лаж морао је употребити, да очува част своје породице.

Државни тужилац другачије објашњаје сазналак између Леона и Армана у Местрихту. Армана није требало тек известити о злочину, јер је он већ знао о њему. Но оба брата естала су се зато, да се договоре, шта сада ваља чинити.

О то што је најближе било није учињено. Замета је чудновато и непојмљиво, да Леон по свршеном делу није бегao, и да Арман, који је по свом властитом признању знао за убијство — било да је би-саучастник убијства или да је веровао, као што је Леон представљавао, на случајно убијство или на убијство без предумишљаја — да Арман дакле није помагао брату да беге. Да Леон по свршеном злочину још више месеци у Европи остаје, то је загонетка која се не да решити. Код другог мање вештог човека могло би се мислити, да га је страх обузео те није смео ући на параброд, да се поплашио од тешкоћа, које су скопчане са укрцавањем; али Леон, који толико година под лажним именом живи, коме је вештина прерушавања постала нешто обично, који под лажним именом из Њујорка иде и у Европи за последњу четврт године толико пута име своје мења — тај би Леон, по обичном схватању, требао да учини бар покушај, да побегне кудгод под лажним именом. Претпоставка, да Леон није имао довољно новаца да побегне, није основана. Кад се на десет хиљада издаје за спрему неког злочина, онда се може замислити толико памети, да ће се и за бегство сачувати потребна средства. Факт је да Леон ни покушао није да беге и да је више месеци прошло, док није у највећој близини места извршеног злочина, у Келну, сам полицији тако рећи у руке улетео.

По схватању државног тужиоца браћа су у Местрихту световала се, како ће се прикрити траг злочина. Мисли се, да су се тамо сагласили, да се ствар тако удеси како би се веровало, кад нађу леш, на неки несрећни случај и да према томе треба извесне основе имати, по којима би се могло држати, да је Леон непосредно после тога чина хтео помоћи Бернеју кад је пао, као и да су чињени покушаји да се он поврати к себи; према томе леш није смео остати на месту, на коме је Бернеј убијен; морало је тако изгледати, да је поступано са поштовањем према мртвацу; требало је дакле опрати ране, удалити кржаве мрље са тела и т. д. Ако је то био заиста договор обеснице, онда се лако може појмити, да се Леон одунирао, да ступи онег у кућу, у којој је злочин извршен. И с тога оптужба наводи, да се Арман понудио да изврши ову грозну комедију.

Основи, из којих оптужба ову страшну претпоставку изводи, ови су: Бернеј је, као што је познато, убијен у подне, у сред дана. Кад је касније леш нађен, горио је гас у ходнику; пламен је био само заврнут. Леш је нађен, а мора бити да је вучен кроз целу собу,

опружен на наслоњачи, и то у стању по коме су судски вештаци дали своје мишљење, да леш није одвучен тамо непосредно после учињеног дела, него тек пошто је наступила мртвачка кочња. Проливена крв код писаћег стола, и код врата била је многа — држи се да је крви проливане било до $\frac{1}{4}$ литре — а показују се и утисци, и то као што тужба држи, од обуће. Судски вештаци веле, да се крв усири тек после извесног времена, за 24—48 сати толико, да се могу утисци у њој одржати. Њихово је мишљење дакле ово: Бернеј је пао на лице, пошто је убијен у потиљак; овако је лежао неколико часова и крв је текла кроз нос. Само на једној, на десној страни хаљина Бернејевих налазе се трагови много проливане крви. Јака и кошуља биле су сразмерно мало крвљу попрскане. Да је крв текла из ране на потиљку, морала би бити упрљана кошуља са свим, а да је Леон одмах или неколико тренутака по извршеном делу однео леш на столицу, онда би његове хаљине, које су заостале у ри де ла лос и тамо нађене, а на којима је било мало крви, морале бити много више крвљу попрскане.

Противљује нам се разум, да идемо оним путем, који нам показује државни тужилац. Грозна је, страховита поћ као што се страшница није ни појављивала у грозничавим фантазијама једнога Едгара Поа! Замислимо само Армана, коме је Леон предао кључ од стана, како се у сумрак зимњег дана или можда и ноћу увлачи у кућу. У празном стану гори заврнути пламен газа. Лагано корак за кораком иде он кроз ходник. Од шума својих корака сам преза. Сам је у соби са мртацем, који је по његовој наредби убијен. Он диже тешки леш и носи га на столицу до прозора. За тим пере ране, доводи у ред одео на убијеноме, и пошто је овај страховити посао свршио, дркћући, без да је пустио гласа, извлачи се опет из куће.

То је невероватно, неприродно. Судски вештаци могли су лако и погрешити. Вештаци, на које се одбрана позива, сведоче баш противно ономе, што вештаци државног тужиоца тврде. Вештаци одбране мишљења су, да се крв усири за неколико тренутака и да при својству простирке, која је течне делове брзо усисала, могу у сразмерно кратком времену сачувати спољни утисци. Нађени трагови нису утисци обуће него колена; тврђење Леоново, да је клекао поред леша, да га је усправио, и за тим да је крвоток престао, научно је сасвим оправдано. С тога и не пада у очи, што хаљине Леонове нису подицу крвљу испрекане, и ако је још врућ леш на столицу однео.

Овако претстављање заиста нам изгледа много вероватније. Можемо држати, да је Леон, пошто је убио Бернеја, писао писмо коронери. Међутим је неколико времена протекло, довољно времена да се крв у простирци усури и да прими утиске обуће или колена. За тим

је могао леш наместити, као што је нађен, опрати се од крви и тајно отићи. Није нам потребна она грозна ноћна сцена, и ако је можда државном тужиоцу добро дошла, да оснује своју онтузбу против Армана.

(СРШИТЕ СЕ.)

В Е С Н И К

Нов Министар Правде. Услед оставке, коју је поднео досадањи кабинет, постављен је у министарству, под председништвом г. Јована Ристића, као министром иностраних дела, за Министра Правде г. Јован Ђ. Авакумовић, члан Касационога Суда.

Досадањи Министар Правде, г. Дим. Маринковић, коме остајемо захвални на осведоченој вољи за унапређење правозаступничког реда у Србији, стављен је на расположење.

Министар Правде г. Ј. Ђ. Авакумовић, који је познат нашем свету као правнички писац и вредан сурадник на нашем органу, поздрављен је при пријему портфеља Министарства Правде од стране одбора удружења јавних правозаступника и том приликом изволео је обећати своју потпору на раду о реформи закона о правозаступницима као и на унапређењу правозаступничког реда у Србији.

* * *

Г. Др. В. Богишић, бази се сада у Паризу, где је почео печатање грађанског законика за Црну Гору. Као што дознајемо поред издања на српском, изаћи ће и превод законика на француском и немачком језику.

* * *

Пројекат закона о правозаступницима, чија је израда поверена била управном одбору нашег удружења, израђен је, дат је у штампу и биће распослан свима редовним члановима још пре овогодишњег скупа.

П О З И В.

Г. Г. чланови удружења јавних правозаступника у Србији, позивају се да изволе доћи па

Г О Д И Ш Њ И С К У П

који ће бити у Београду у суботу 20. Јуна 1887. у 9 часова пре подне, у дворани грађанске касине.

Дневни ред :

1. Извештај о раду управног одбора ;
2. Извештај о стању друштвене благајне ;
3. Пројекат закона о правозаступницима ;
4. Избор прегледача рачуна (чл. VII. правила);
5. Предлози скупу ;
6. Избор нових чланова управе (чл. IV. прав.);

Умољавају се г. г. чланови удружења, редовни и ванредни, да изволе доћи у што већем броју на овај скуп.

Београд 14. Маја 1887.

О Д В О Р

УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ.

ВЛАСНИК :

Удружење јавних правозаступн. у Србији.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК :

Милан Ст. Марковић

ЈАВНИ ПРАВОЗАСТУПНИК

Штампарија задруге штамгарских радника. (Добрачина ул. бр. 18) Београд.